

Aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

22 september 2016

Betreft: Derde voortgangsrapportage Platform Opnieuw Thuis

Geachte Staatssecretaris,

Dit is de derde voortgangsrapportage van het Platform Opnieuw Thuis (verder: het Platform). Het Platform is een samenwerkingsverband van Rijk, VNG, IPO, COA en Aedes en ondersteunt gemeenten en corporaties met het huisvesten van vluchtelingen met een verblijfsvergunning (vergunninghouders). Het gemeenschappelijke doel van de in het Platform samenwerkende organisaties is de tijdige en correcte huisvesting van vergunninghouders, conform de taakstelling, bedoeld in artikel 28 en 29 van de Huisvestingswet 2014. Het Platform vervult hierin een ondersteunende rol en doet voorstellen tot verbetering van het huisvestingsproces en de verbreding van de mogelijkheden die de woningmarkt kan bieden bij de huisvesting van vergunninghouders. Het Platform bestaat sinds 1 november 2014 en is, als vermeld in het instellingsbesluit, werkzaam tot uiterlijk 16 juli 2017. In zijn laatste jaar van werkzaamheden ter stimulering van het proces van huisvesting heeft het Platform nog aanzienlijke doelen te bereiken. Want hoewel veel gemeenten en bij huisvesting van vergunninghouders betrokken partners zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid en steeds actiever zijn geworden op dit dossier, waardoor het tempo verhoogd is, de mogelijkheden om vergunninghouders te huisvesten zijn verbeterd en er ook goede resultaten zijn bereikt, laten de cijfers zien dat er nog een stevige uitdaging voor ons ligt. De lagere instroom aan asielzoekers op dit moment doet daar niets aan af.

In deze voortgangsrapportage wil het Platform terugblikken op de ontwikkelingen van het afgelopen (half)jaar en de werkzaamheden van het Platform. Daarnaast meldt het Platform u de stand van de lopende trajecten om het huisvestingsproces te versnellen en te verbeteren en willen we vooruitkijken naar de te verwachten ontwikkelingen en activiteiten tot juli 2017.

1. Algemene ontwikkelingen

Sinds de tweede tussenrapportage van het Platform is de instroom van asielzoekers significant afgenomen ten opzichte van het najaar van 2015. Volgens de maandelijks door de IND gepubliceerde Asylum Trends¹ bedroeg het totale aantal aanvragen in de eerste helft van 2016 14.691, tegenover 44.471 aanvragen in de tweede helft van 2015. Omdat het instroomproces daarmee beter onder controle komt, verschuift de focus bij het asielproces meer van de vraagstukken aan de opvangkant, naar die aan de door- en uitstroomzijde van het asielproces.

¹ Asylum Trends, Monthly Report on Asylum Applications in the Netherlands and Europe, July 2016. Wordt maandelijks op de website van de IND gepubliceerd.

In de vorige rapportage is al melding gemaakt van het in november 2015 gesloten Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom en de daarin tussen Rijk en gemeenten gemaakte afspraken. Deels gingen de afspraken over een sluitende aanpak van de huisvesting van vergunninghouders. Zo werd in het Bestuursakkoord het Gemeentelijk Versnellingsarrangement geïntroduceerd, evenals de subsidieregeling voor huisvestingsvoorzieningen voor vergunninghouders.

Ter aanvulling op het Bestuursakkoord is in april 2016 het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom gesloten. In het akkoord hebben Rijk en VNG nadere afspraken gemaakt over integratie, werk, onderwijs en zorg voor vergunninghouders en over compensatie van de kosten die gemeenten hebben als gevolg van de hogere instroom. Beide akkoorden hebben invloed op de advisering van het Platform. Zo gaven het Gemeentelijk Versnellingsarrangement en de subsidieregeling huisvestingsvoorziening gemeenten extra mogelijkheden om (tijdelijke) uitbreiding van de woningmarkt mogelijk te maken. De adviseurs van het Platform hebben gemeenten desgevraagd geholpen bij het uitwerken van deze mogelijkheden.

2. Analyse en ontwikkelingen realisatie huisvesting vergunninghouders

Ondanks de grote inspanningen van veel gemeenten, blijft het voor gemeenten een grote uitdaging om in 2016 het gevraagde tempo van huisvesting bij de houden. Moesten in 2015 in totaal (inclusief eerder opgelopen achterstanden) 31.504 personen worden gehuisvest, in 2016 is de totale taakstelling (inclusief achterstanden) gestegen naar meer dan 46.000 te huisvesten personen. In de eerste helft van 2016 hebben gemeenten 18.089 personen gehuisvest, terwijl dit er 23.372 hadden moeten zijn.

Eenzijds kan geconstateerd worden dat gemeenten meer vergunninghouders dan voorheen hebben weten te huisvesten. In de eerste acht maanden van 2016 gemiddeld meer dan 3.000 per maand, tegenover gemiddeld 2340 vergunninghouders per maand in 2015. Maar omdat de taakstelling ook hoger is, groeit de achterstand van gemeenten daarop toch. Inmiddels is die achterstand opgelopen naar 5.283 per 1 juli 2016, waardoor er in de tweede helft van dit jaar meer dan 28.000 vergunninghouders gehuisvest moeten worden. Dat komt neer op meer dan 4.600 personen per maand. Gelet op de daadwerkelijke realisatie tot op heden, zal er een flinke extra inspanning gepleegd dienen te worden om de taakstelling te realiseren.

Tabel 1: stand realisatie taakstelling huisvesting vergunninghouders op 1 september 2016.

Totaaloverzicht van Nederland	stand op 1 jan 2016	realisatie 1e helft 2016	stand op 1 juli 2016	realisatie jul 2016	realisatie aug 2016	realisatie tot 1-sep 2016
aantal gemeenten: 390	3.373	18.090	5.282	3.362	3.066	6.428

Uitstroomfocus

Volgens de stand van zaken van begin september verblijven er circa 15.000 vergunninghouders in de opvanglocaties van het COA, in afwachting van een woning. Een groot deel van die groep (ruim 6.000), de zogeheten uitstroomfocus, is al wel langere tijd aan een gemeente gekoppeld, maar heeft nog geen concreet aanbod van woonruimte gekregen. Het aandeel alleenstaanden in deze groep is ongeveer 70%.

De komende maanden zal bij het huisvesten van vergunninghouders dus vooral aandacht besteed moeten worden aan het versnellen van uitstroom van juist deze groep, die meer

dan gemiddeld achterblijft in het proces, waardoor er in de opvang een vertraging ontstaat in de uitstroom van vergunninghouders. Dit zorgt er mede voor dat de betreffende vergunninghouders vertraging oplopen in hun integratie in de Nederlandse samenleving.

3. Resultaten en activiteiten Platform Opnieuw Thuis

Advisering

Zoals in de vorige voortgangsrapportage vermeld, zijn het de gemeenten, woningcorporaties en andere (lokale) partijen die de nodige woonruimte weten te realiseren. Het Platform heeft daarbij een adviserende en stimulerende rol. Die advisering en stimulering bij de opdracht om vergunninghouders te huisvesten, is de afgelopen maanden geïntensiveerd en vooral gericht op die gemeenten die dit het hardst nodig hebben en waar de taak het grootst dan wel het minst eenvoudig in te vullen is. De advisering richtte zich daarbij op het (waar nodig) ontwikkelen van ambtelijke en/of bestuurlijke waarborgen waaronder het huisvestingsproces tijdig uitgevoerd kan worden, dan wel op het onderzoeken van alternatieven voor de reguliere (sociale) woningmarkt en het benutten van eerder ongedachte of innovatieve kansen om de woningmarkt – tijdelijk- uit te bereiden. In totaal richtte de aandacht zich op zo'n 40 gemeenten, die intensief begeleid en bezocht zijn. Waar nodig vinden gesprekken met gemeenten plaats in combinatie met adviseurs van het Ondersteuningsteam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV), de regievoerders van het COA of de toezichhouders van de provincie.

Factsheets

Het Platform heeft de eerder gekozen lijn om als gevolg van de vragen vanuit gemeenten en lokale partners, factsheets en handreikingen, gericht op praktische oplossingen voor kleine en grote vraagstukken, op te stellen doorgetrokken. In de eerste helft van 2016 is de factsheet AMV's in samenwerking met de VNG/OTAV en de factsheet Transformatie vastgoed opgesteld. De eerder opgestelde handreiking huisvesting vergunninghouders is herzien en ververst.

Website (www.opnieuwthuis.nl)

De website van het Platform is in de eerste helft van 2016 geheel vernieuwd, zodat bezoekers nog beter hun weg weten te vinden. Op de website zijn alle publicaties, handreikingen en factsheets te vinden, evenals kerncijfers over de taakstelling, het 'land in beeld', goede voorbeelden, interviews, veel gestelde vragen en bijzondere thema's.

Procesverbetering

In het afgelopen jaar heeft het Platform met behulp van zijn vele partners, waaronder gemeenten en Vluchtelingenwerk Nederland, de problemen geïdentificeerd en aangepakt die bestonden in bestaande processen en waardoor de koppeling en huisvesting van vergunninghouders werd vertraagd. De volgende ontwikkelingen kunnen specifiek gemeld worden:

- Het eerder kunnen ontsluiten in het taakstelling volg systeem (TVS) voor gemeenten van relevante informatie over nareizigers, zodat daar (beter) op geanticipeerd kan worden;
 - De inrichting op alle land-AC's van 'BRP-straten'. Als gevolg hiervan worden nu nagenoeg alle vergunninghouders die in de AC-fase een verblijfsvergunning ontvangen, direct daarna in de Basisregistratie Personen (BRP) ingeschreven.
 - Het project met de 'vliegende brigade' (of het mobiele team), ter versnelling van het inschrijven in de BRP van de groep vergunninghouders die in de verlengde procedure een vergunning kregen, is in het voorjaar van 2016 van start gegaan.
-

- Het aantal achterstallige inschrijvingen is sindsdien fors gedaald. De vliegende brigade zal nog tot eind van dit jaar actief zijn.
- De pilot gereed maken dossiers nareizigers is half april gestart. Na aankomst in Nederland worden nareizigers direct in de BRP ingeschreven en wordt het verblijfsdocument uitgereikt. Daardoor kunnen de gezinsleden binnen drie dagen na aankomst als op weg naar de referent en de gemeente (indien er een passende woning is). De administratieve vereisten om in Nederland te kunnen wonen zijn dan vervuld.
 - Het centraal aanvragen van toeslagen bij de Belastingdienst: eind 2015 is een pilot gestart tussen COA en Belastingdienst, met als doel vergunninghouders centraal de aanvragen voor toeslagen te laten doen. Dat levert tijdswinst in huisvestingsproces op en voorkomt dat vergunninghouders met betaalachterstanden worden geconfronteerd. De pilot wordt voortgezet tot 1 januari 2017, in welke periode processen worden verbeterd en gewerkt wordt aan een structurele invoering.

Ondersteuning Landelijke/Regionale Tafel(s)

Het Platform heeft de bezoeken die de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Directeuren-Generaal van Vreemdelingenzaken (Veiligheid en Justitie) en Directeur-Generaal Bestuur en Wonen (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) aan de regionale tafels hebben gebracht inhoudelijk ondersteund. Door samenwerking met OTAV en het COA kon een multidisciplinair beeld op lokaal en regionaal niveau geboden worden van de laatste ontwikkelingen wat betreft planningen, de woningmarkt en de huisvestingsprocessen.

4. Werkzaamheden van Platform Opnieuw Thuis in het laatste jaar

Het Platform zal tot 16 juli 2017 haar activiteiten continueren. De huisvestingstaakstelling voor de komende periode en ook de uitstroomfocus bieden voldoende uitdaging voor het platform om de komende tijd in te zetten op de twee hoofdthema's: het versnellen van het proces van vergunning tot huisvesting en de daadwerkelijke huisvesting zelf. In het onderstaande staan voor de uitdagingen op beide thema's de focus en de prioriteiten beschreven.

Huisvesting

1) Prioritaire gemeenten – Het Platform blijft inzetten op het activeren en ondersteunen van de gemeenten die achterlopen bij het behalen van de taakstelling. Het Platform wil ondersteuning bieden en passende oplossingen en instrumenten aanreiken. Daarvoor is een 'toolkit' opgesteld met mogelijke instrumenten en maatregelen om huisvesting te realiseren. In de komende periode zal het Platform per regio samen met de provincie, de regievoerder van het COA en de adviseur van het OTAV de afstemming zoeken om gericht en gezamenlijk gemeenten te benaderen en een concrete aanpak te bepalen.

2) Versnellen op uitstroomfocus – De vergunninghouders die zich langer dan de geplande periode in het huisvestingsproces bevinden, vormen een belangrijke factor bij het oplopen van de doorlooptijden. Het is dan ook zaak om te focussen op deze groep, aangezien dit een 'prop' veroorzaakt in het systeem en de betreffende vergunninghouders vertraging oplopen wat betreft hun integratie in de Nederlandse samenleving. Het Platform maakt een nadere analyse van de uitstroomfocus, om op die manier gericht te kijken welke belemmeringen er zijn om deze groep te huisvesten.

3) Kansrijke projecten – Het Platform wil kansrijke opties verkennen en benutten om grote slagen te maken in het huisvesten van vergunninghouders. Het gaat dan om projecten waarmee een grote groep vergunninghouders gehuisvest kan worden. Bijvoorbeeld door een opvanglocatie die niet nodig blijkt te zijn om te bouwen naar een (tijdelijke) huisvestingsvoorziening, of door met enkele gemeenten gezamenlijk vergunninghouders te huisvesten op braakliggende woningbouwgrond. Dit biedt de mogelijkheid voor regionale oplossingen en voor het uitrusten of bundelen van de taakstelling van meerdere gemeenten.

Processen

1) Koppelingen – Het Platform wil zich sterk maken voor tijdige en adequate koppeling van vergunninghouders aan gemeenten, zodat gemeenten op tijd weten waar ze aan toe zijn en goede informatie hebben over wie er naar hen toe komt. In de komende periode zal het Platform zich inspannen om de verworvenheden verder te ontwikkelen en te borgen binnen de staande organisaties. Natuurlijk blijven we alert op verdere procesverbeteringen en zullen bij nieuwe signalen organiseren dat ze hetzij nog door het Platform zelf dan wel door aan het Platform gelieerde, structurele organisaties worden opgepakt. Hierbij zal de komende periode met name aandacht zijn voor het koppelen.

Internationaal: gereguleerde instroom van vluchtelingen zal een steeds belangrijker onderdeel worden van de totale asielinstream. Een ketenwerkgroep ontwikkelt toekomstbestendige procedures voor die werkwijze en het COA bedenkt daarbij specifiek hoe de voorbereiding op de aankomst in Nederland en een logistiek proces na aankomst in Nederland er uit zouden moeten zien. Het COA heeft hierbij de voortrekkersrol; het Platform staat het COA bij vanuit de focus van snelle uitstroom naar en huisvesting binnen gemeenten.

2) Op- en afschaling – Een historische terugblik laat zien dat Nederland regelmatig te maken heeft met vluchtelingenstromen. Er zijn enkele grote migratiecrises te duiden waarbij de instroom tot grote hoogten steeg. Maar ook in de perioden van relatief lage instroom is sprake van een zekere volatiliteit in de instroom. Ook de actuele migratiecrisis laat zien dat door de grote volumes alle standaardprocessen onder druk zijn komen te staan, en dat alle organisaties in de keten – zowel de vreemdelingenketen van opvang/vergunningverlening/uitzetting, als de uitstroom van vergunninghouders richting gemeenten en verhuurders – hun capaciteit en werkwijze moeten aanpassen om dit vraagstuk het hoofd te bieden.

Het Platform Opnieuw Thuis is opgericht om partijen 'in het hier en nu' te ondersteunen bij de huisvesting van vergunninghouders, en dat proces te versnellen. Tegelijkertijd komen we veel leerervaringen tegen die met het op- en afschalen te maken hebben, en die ook in de toekomst van belang kunnen zijn. Daarom zullen deze leerervaringen op een intelligente manier gebundeld worden en voorzien van een duiding.

5. Tot slot

Met de focus die het Platform kiest voor het komend jaar ben ik ervan overtuigd dat we samen met alle betrokken partijen in staat zijn om grote slagen te maken in de huisvesting van vergunninghouders. Daarbij is het wel goed om te beseffen dat ons werk omgeven is door onzekerheden; internationale ontwikkelingen hebben directe gevolgen voor de asielinstream en daarmee ook voor de huisvesting van vergunninghouders. Het is van belang dat we berekend zijn op dergelijke ontwikkelingen en dat we met alle betrokkenen zorgen dat vergunninghouders zich daadwerkelijk opnieuw thuis weten.

Hoogachtend,
Namens de leden van Platform Opnieuw Thuis,

M. Florijn
Ambassadeur Platform Opnieuw Thuis